

משרד ראש הממשלה
אגף הביקורת הפנימית

ירושלים, י"ט אלול תשע"ז
10/09/2017

דוח ביקורת בנושא

יישום החלטת הממשלה "ייעול תפעול משרדי הממשלה - ממשלה ירוקה" 2015

תאריך הגשה: 12 באפריל 2016

תקציר מנהלים

רקע כללי

הממשלה קיבלה בתאריך ה- 31.12.2009 החלטה שעניינה "ייעול התפעול של משרדי הממשלה - ממשלה ירוקה" (החלטה מס' 1057).

23

ההחלטה מבטאת את מחויבותה של ממשלת ישראל לשיפור מצב הסביבה בישראל באמצעות אימוץ דפוסי ניהול והתנהגות המשלבים שיקולים של "קיימות" במסגרת הפעילות השוטפת של משרדי הממשלה. ההחלטה הגדירה שורה של יעדים כמותיים להתייעלות סביבתית וקבעה כי מבקר הפנים בכל משרד ממשלתי יהא אחראי לעריכת ביקורת בנוגע ליישום ההחלטה. עוד קבעה ההחלטה כי המבקר יגיש את דוח הביקורת למנכ"ל המשרד והאחרון יעבירו לשר להגנת הסביבה.

בתאריך ה- 2.9.2012 התקבלה החלטת הממשלה מס' 5090 שעדכנה את היעדים האמורים ואף הוסיפה לה יעדים חדשים בנושא רכש משרדי ירוק.

להלן יעדי ההפחתה המעודכנים להם נדרש משרד ראש הממשלה:

נייר - 13%, חשמל - 2%, מים - 7%, דלק - 2% והפחתה בצריכת פחיות ובקבוקים. כמו כן, נדרש שילוב תחליף סביבתי – רכישת נייר ממוחזר - 50% מכלל הרכש. בנוסף נדרש רכש משרדי ירוק בשנת 2013 - בערך של לפחות חמישה אחוזים מכלל הרכש המשרדי.

בהתאם להחלטת הממשלה, מונה צוות משרדי ירוק בראשותו של סמנכ"ל בכיר למנהל ולמשאבי אנוש. הצוות מופקד על ביצוע פעולות להתייעלות סביבתית והפחתה בצריכת משאבים בהתאם ליעדים שנקבעו וכן על ביצוע פעולות נוספות אחרות להפיכת משרד ראש הממשלה למשרד ירוק.

כפי שנקבע בשנים הקודמות, לשם בחינת עמידת משרד ראש הממשלה ביעדי ההפחתה נבחרו 4 דיוורים בירושלים, השנה עודכנו הדיוורים ולגביהם נעשתה מדידת הנתונים: המשרד הראשי (קפלן), בית רה"מ (בלפור) נשארו כבשנים עברו ודיוירי הגנזך הוחלפו בדיוורים הממוקמים בגן הטכנולוגי במלחה.

בשנת 2015 הצוות המשרדי התכנס מספר פעמים קיבל החלטות שונות. ביניהן: עדכון הדיוורים בהם נבדקת עמידה ביעדי החלטת הממשלה לצורך כתיבת דוח זה וצעדים ופעולות נדרשים לשם חסכון ויעילות כפי שקבעה החלטת הממשלה

ממצאים עיקריים

נתוני צריכת המים

צריכת המים	2012 - שנת הבסיס	2014	2015	שינוי (באחוזים)
סה"כ הוצאה בש"ח	219,509	185,150	145,052.95	-21.6%

מהנתונים עולה כי בשנת 2015 חלה ירידה של 21.6% בצריכת המים, המשרד עמד ביעד ההפחתה.

נתוני צריכת החשמל

שינוי (באחוזים)	2015	2014	2012	ממוצע שנות הבסיס	צריכת החשמל
-34.8%	3,733,125	5,792,562	6,391,480	7,163,900	סה"כ כמות בקוט"ש
-34.8%	1,769,596	2,716,716	2,997,800	3,313,874	סה"כ הוצאה בש"ח

מהנתונים עולה כי מגמת הירידה בצריכת החשמל נמשכת וחלה ירידה של למעלה משלושים אחוזים בצריכת החשמל בשנת 2015 והמשרד עמד ביעד ההפחתה.

נתוני צריכת הנייר (נייר שאינו ממוחזר)

שינוי (באחוזים)	2015	2014	2012	ממוצע שנות הבסיס	צריכת הנייר
-21.4%	1,320,000	1,680,000	אין דיווח	6,250,000	סה"כ צריכה
-26.8%	32,984	41,685	אין דיווח	194,000	סה"כ הוצאה בש"ח

מהנתונים עולה כי חלה ירידה של יותר מעשרים אחוזים בצריכת הנייר שאינו ממוחזר והמשרד עמד ביעד ההפחתה.

נתוני צריכת הדלק

שינוי (באחוזים)	2015	2014	2012	
-13.6%	158	165	191	
אין נתונים	אין נתונים	605,455.14	807,518.69	צריכת דלק בליטרים
אין נתונים	אין נתונים	68,291.19	127,911.95	צריכת סולר בליטרים
-37.6%	221,313.28	354,827.28	802,763.9	סה"כ הוצאה - סולר בש"ח
-17.8%	2,876,780.17	3,501,082.6	4,936,321.25	סה"כ הוצאה - דלק בש"ח
-19.6%	3,098,093.45	3,855,909.88	5,739,084.9	סה"כ הוצאה - דלק וסולר בש"ח

מהנתונים עולה כי חלה ירידה של כעשרים אחוזים בהוצאת המשרד על דלקים והמשרד ביעד ההפחתה שהוצב עבורו.

נתונים נוספים

כוסות חד פעמיות

נמסר לנו כי בשנת 2015 המשרד רכש 242,000 כוסות חד פעמיות מחומרים רגילים ו- 110,000 כוסות חד פעמיות מחומרים מתכלים - אקולוגיים. המשרד עמד ביעד שילוב תחליף סביבתי שהציבה עבורו החלטת הממשלה

בקבוקים ופחיות שתייה

הנתונים אודות צריכת בקבוקים ופחיות שתייה נמסר לנו לראשונה בשנת 2014

שינוי באחוזים	2015	2014	
+39%	61,545	44,169	מספר בקבוקים
-12.2%	8924	10,174	מספר פחיות
+39%	279,415	200,652.86	הוצאה בש"ח - בקבוקים
-12.3%	45,069	51,441.91	הוצאה בש"ח - פחיות

שנת 2014 תחשב לשנת הבסיס בכל הנוגע לבחינת עמידת המשרד ביעדי ההפחתה בתחום ועל הצוות המשרדי לקבוע יעדים בתחום צריכת הפחיות. צריכת הפחיות הגבוהה נובעת גם מריבוי המבקרים במשרד כפי שמובהר בדוח.

רכש משרדי ירוק

בנושא רכש משרדי ירוק - החלטת הממשלה המעודכנת קבעה כי על המשרד לוודא כי שיעור ההוצאה השנתי המוצא באמצעות מכרזים ירוקים בשנת 2015 יהיה לפחות חמישה אחוזים. נמסר לנו כי המכרזים הירוקים הם מכרזים לרכישת נייר ממוחזר ולרכישת כוסות חד פעמיות מחומר מתכלה כמו גם נרכשו נורות לד חסכוניות בחשמל. מעבר לכך לא נמסר לנו על מכרזים נוספים ששילבו שיקולי קיימות.

פעולות הדרכה

בנוסף, נמסר לנו כי בשנת 2015 נערכו פעולות הדרכה להעלאת מודעות העובדים כמתחייב מהחלטת הממשלה. פעולות אלה נערכו במסגרת פעילות הדרכה לעובדים ולא כפעילות נפרדת. במסגרת הסיוע הלימודי ביקרו 350 עובדים בקיבוץ לוטן האקולוגי, התרשמו מאנשי הקיבוץ וקיבלו הדרכה בנושא התנהלות אורח החיים האקולוגי. כמו כן במסגרת סל ימי גיבוש המוצעים ליחידות המשרד שולבה פעילות אקולוגית ביום גיבוש המכונה "מכרזות אל הים".

המלצות הביקורת

1. אנו מציינים לטובה את השיפור הניכר בפעילות הצוות המשרדי הירוק בצעדים הרבים שנקטו וביזמות הברוכות שהביאו לחיסכון ולהתייעלות.
2. אנו מעירים כי כתב המינוי נחתם ביזמה האחרון של שנת 2015 ביום 31.12.2015. יוצא אפוא שהצוות המשרדי הירוק התכנס לאורך השנה ופעל ללא כתב מינוי תקף. על הנהלת המשרד להקפיד על כך שכתב המינוי ייחתם כסדרו.
3. אנו סבורים כי על הנהלת המשרד לדאוג להרחבת פעולות ההדרכה בנושא ממשלה ירוקה. בשל חשיבות הטמעת מודעות הנושא בקרב עובדי המשרד המלצתנו לפעול להעלאת מודעות העובדים באמצעות מחלקת ההדרכה במשרד בהתאם להמלצות שעלו בדיוני הצוות המשרדי הירוק. שיתוף פעולה מצד העובדים ליוזמות ולפעולות הצוות המשרדי יסייעו למשרד לעמוד באופן מיטבי ביעדי התייעלות.
4. היות ובשנת 2014 נמסרו לנו לראשונה נתונים אודות צריכה של פחיות ובקבוקים אנו ממליצים לצוות המשרדי לקבוע יעד להפחתה בתחום צריכת הפחיות. בנושא זה על הצוות הירוק להביא בחשבון את ריבוי המבקרים במשרד כגורם משפיע.
5. למשרד נתוני צריכת דלקים - בעלות כספית בלבד ואילו כמויות הליטרים שנצרכו חושבו על בסיס אומדן באמצעות מחירון דלקים של החשכ"ל. אנו ממליצים לבדוק אפשרות ולפעול לשם קבלת הנתונים אודות כמות הליטרים מחברת הדלקים ולא להסתפק בחשבוניות הנוקבות בסכום בלבד. צעד זה יאפשר למשרד בקרה טובה יותר וישמש גם לבדיקות עתידיות.
6. אנו ממליצים לצוות המשרדי לערוך חשיבה בנושא מכרזי רכש ולסווגם כמכילים/אינם מכילים שיקולי קיימות סיווג כלל מכרזי הרכש במשרד יגביר את המודעות לנושא הקיימות ויסייע בעמידה ביעדים שהציבה החלטת הממשלה.

סיכום

מבדיקתנו את יישום החלטת הממשלה שנושאה "ייעול תפעול משרדי הממשלה - ממשלה ירוקה" מעלה כי המשרד עמד ביעדים שנקבעו עבורו כפי שיפורט להלן:

המשרד עמד ביעד ההפחתה בצריכת החשמל - בשנת 2015 חלה ירידה של למעלה משלושים אחוזים בצריכת החשמל לעומת ממוצע שנות הבסיס.

המשרד עמד ביעד ההפחתה בצריכת הנייר שאינו ממוחזר - בשנת 2015 חלה ירידה של יותר מ - 20% בצריכת הנייר לעומת ממוצע שנות הבסיס. בנוסף, המשרד עמד ביעד שהגדירה ההחלטה ורכש נייר ממוחזר כחלק מהליך שילוב תחליף סביבתי.

המשרד עמד ביעד ההפחתה בצריכת הדלק והסולר - בשנת 2015 חלה ירידה של כעשרים אחוזים בהוצאה על דלקים לתחבורה: בהוצאה על צריכת בנזין נרשמה ירידה של 17% ובהוצאה על צריכת סולר נרשמה ירידה של 37%.

המשרד עמד ביעד ההפחתה בצריכת המים - בשנת 2015 חלה ירידה של יותר מ - 20% בצריכת המים לעומת שנת 2012.

באשר לצריכת משאבים נוספים הנמדדים כמתחייב מהחלטת הממשלה, נמסר לנו כי בשנת 2015 רכש המשרד 242,000 כוסות חד פעמיות מחומרים רגילים ו - 110,000 כוסות חד פעמיות מחומרים מתכלים - אקולוגיים. המשרד עמד ביעד שילוב תחליף סביבתי שהציבה עבורו החלטת הממשלה נתונים בדבר צריכת בקבוקים ופחיות שתיה נמסרו לביקורת לראשונה בשנת 2014 ולכן שנת 2014 תחשב לשנת הבסיס לבחינת עמידת המשרד ביעדי החלטת הממשלה בתחום.

בנוסף, בשנת 2015 נערכו פעולות הדרכה להעלאת מודעות העובדים כמתחייב מהחלטת הממשלה. פעולות אלה נערכו במסגרת פעילות הדרכה לעובדים ולא כפעילות נפרדת: במסגרת הסיוור הלימודי ביקרו 350 עובדים בקיבוץ לוטן האקולוגי, התרשמו מאנשי הקיבוץ וקיבלו הדרכה בנושא התנהלות אורח החיים האקולוגי. כמו כן במסגרת סל ימי גיבוש המוצעים ליחידות המשרד שולבה פעילות אקולוגית ביום גיבוש המכונה "מכרכרות אל הים".

החלטת הממשלה המעודכנת קבעה כי על כל משרד ממשלתי לוודא, כי שיעור ההוצאה השנתי המוצא באמצעות מכרזים ירוקים מתוך כלל הוצאותיו השנתיות על רכש משרדי יעמוד בשנת 2013 על 5% ועד לסוף שנת 2016 על 12%. אנו סבורים כי לא ניתן לדעת האם עמד המשרד ביעד, למעט רכש ירוק של כוסות חד פעמיות מחומרים מתכלים, נייר ממוחזר ונורות לד חסכוניות.

אנו מציינים לחיוב את השיפור הניכר בפעילות הצוות המשרדי הירוק, בהתכנסותו מספר פעמים במשך השנה, בצעדים שנקטו וביוזמות הברוכות שהביאו לחיסכון ולהתייעלות.

על המשרד להמשיך ולפעול ליישום ההמלצות על מנת לעמוד על הסיבות אשר הובילו לתוצאות אלו, לבחון ולהעמיק בהן ובכך לעמוד באופן מיטבי ביעדי התייעלות שנקבעו בהחלטת הממשלה.

1. מבוא

הממשלה קיבלה בתאריך 31.12.2009 החלטה שעניינה "ממשלה ירוקה - ייעול התפעול של משרדי הממשלה" (החלטה מס' 1057).

החלטה זו של הממשלה (להלן - "ההחלטה") נועדה להעמיד את ממשלת ישראל ומשרדי הממשלה כדוגמא ומופת לתפקוד סביבתי, המשלב שיקולי "קיימות"¹ במסגרת הפעילות השוטפת של הממשלה.

ההחלטה מבטאת מחויבות לשיפור מצב הסביבה בישראל באמצעות אימוץ דפוסי ניהול והתנהגות בהיבטים סביבתיים על ידי ציבור עובדי המדינה ובכלל זה, העומדים בראש משרדי הממשלה.

הממשלה קבעה בהחלטה יעדי מינימום המשותפים לכלל משרדי הממשלה. נקבע, כי ביצועי המשרדים בשנים 2008 - 2009 ישמשו מדד לקביעת נתוני הבסיס שהמשרד נדרש לחסוך ביחס אליהם ולקביעת רמת הצריכה היחסית של המשרד לעומת הממוצע בכלל משרדי הממשלה.

ההחלטה הגדירה שורה של יעדים כמותיים ומדידים להתייעלות סביבתית. עוד קבעה הממשלה שבסוף כל שנה אזרחית, החל מתום שנת 2011, יבחן המשרד להגנת הסביבה את הצורך בעדכון היעדים ושיעורי ההפחתה ויעדכנם במידת הצורך. עדכון זה יתבצע על ידי הודעה שתופץ למשרדי הממשלה מאת המשרד להגנת הסביבה.

בהחלטת הממשלה נקבע, כי מבקר הפנים בכל משרד ממשרדי הממשלה יהא אחראי לעריכת ביקורת בנוגע ליישום ההחלטה לרבות אמצעים שננקטו ונתוני ביצוע של שיעורי ההפחתה שהושגו. עוד קבעה ההחלטה כי המבקר יגיש את דוח הביקורת למנכ"ל המשרד והאחרון יעבירו לשר להגנת הסביבה.

ביום ה - 2.9.2012 התקבלה החלטת ממשלה מס' 5090 (להלן - "ההחלטה המעודכנת") שעדכנה את החלטת הממשלה מס' 1057 האמורה לעיל. ההחלטה המעודכנת קובעת יעדים חדשים לייעול התפעול של המשרדים וביניהם יעדי רכש ירוק מתוגברים למשרדי הממשלה והעלאת יעד ההפחתה בצריכת הדלק.

יודגש, כי השוואת הנתונים בדוח זה המוצגת באחוזים מתייחסת לשינוי בצריכת המשאבים במשרד בשנת 2012 לבין צריכת המשאבים הממוצעת בשנים 2008 - 2009 כנקבע בהחלטת הממשלה. למעט נתוני צריכת הדלק לרכבים, אשר לגביהם שנת הבסיס היא 2012 כנקבע בהחלטת הממשלה המעודכנת ולמעט צריכת המים אשר הביקורת סבורה לגביה כי שנת 2012 מהווה את שנת הבסיס.

¹ קיימות מוגדרת כהתנהלות שאינה מזהמת את הסביבה המקומית והגלובאלית, וחוסכת במשאבי טבע לטובת הדורות הבאים

2. מינוי צוות משרדי ירוק

החלטת הממשלה חייבה את משרדי הממשלה למנות "צוות משרדי ירוק" (להלן - "הצוות המשרדי") בראשות סמנכ"ל בכיר למנהל.

בהתאם להחלטה, מונה צוות משרדי ירוק בראשות סמנכ"ל בכיר למינהל ומשאבי אנוש. ביום ה - 31.12.2015 עודכן ונחתם כתב המינוי לצוות המשרדי ע"י המנכ"ל. מבדיקתנו עולה כי במשך שנת 2015 הצוות התכנס ופעל ללא כתב מינוי בתוקף.

על פי כתב המינוי, הצוות המשרדי מופקד, בין היתר, על ביצוע פעולות להתייעלות סביבתית והפחתה בצריכת משאבים בתחומי המים החשמל הנייר והדלק בהתאם ליעדים שנקבעו, וכן על ביצוע פעולות נוספות אחרות שיסייעו ל "ירוק" משרד ראש הממשלה.

3. פעולות הביקורת

הביקורת התקיימה בחודשים ינואר - מרס 2016, לסירוגין.

בבדיקתנו הסתייענו בדוחות ביקורת קודמים ובדוחות משנת 2012 מטעם החברה המייעצת דאז למשרד. נכחנו בישיבות הצוות המשרדי הירוק, כמו כן, קיימנו מפגשים עם גורמים רלבנטיים במשרד.

4. מטרת הביקורת

לבדוק את אופן עמידת המשרד ביישום החלטת הממשלה לייעול התפעול המשרדי וביעדי ההפחתה שנקבעו לו כמו גם האם המשרד פועל באופן מתודולוגי ומובנה. כמו כן, לבחון את הצעדים שנוקט הצוות המשרדי בפעילותו לשם ביצוע החלטת הממשלה.

5. יעדי ההתייעלות

להלן פירוט יעדי ההתייעלות המעודכנים שנקבעו למשרד ראש הממשלה על ידי המשרד להגנת הסביבה, בכפוף להחלטות הממשלה.

מוצר בו נדרשת הפחתת הצריכה	שיעור הפחתה הנדרש
נייר (סה"כ צריכה)	13%
חשמל (צריכה ממוצעת למ"ר)	2%
מים (סה"כ צריכה) ²	7%
בקבוקים (סה"כ צריכה)	11%
פחיות	יש לקבוע יעד
דלק לרכב (סולר ובנזין) - צריכה ממוצעת לרכב	2%
שילוב תחליף סביבתי	היעד הנדרש
נייר ממוחזר ³	50%
כוסות חד פעמיות עשויות מחומרים מתכלים (שיעור מתוך כלל צריכת הכוסות החד פעמיות במשרד)	25%

6. עדכון הדיורים בדוח זה

הצוות המשרדי הירוק ערך חשיבה מחודשת באשר לזהות הדיורים הנכללים בבדיקתנו לשם כתיבת דוח זה. הצוות החליט כי דיורי הגנץ יוחלפו בדיורים השוכנים בבניין הגן הטכנולוגי במלחה.

הסיבה לבחירה בדיורי הגן הטכנולוגי היא הדמיון הקיים בין הדיורים שטחם של דיורי הגנץ ודיורי לשכת העיתונות הממשלתית (להלן-הלע"מ) התקשוב והתפוצות השוכנים בגן הטכנולוגי דומים מבחינת מטראז כמו גם מספר העובדים בבנין גט"י דומה למספר העובדים בגנץ המדינה ולפיכך נעשה עדכון הדיורים בהתאם.

² יעד ההתייעלות בצריכת המים נבחנו גם ביחס למספר העובדים ולא רק לפי סה"כ צריכה.

³ שיעור צריכת נייר ממוחזר או אקולוגי יהיה 50% או יותר מכלל הנייר שצורך המשרד, ובלבד שלפחות 25% מהנייר הנצרך הינו נייר ממוחזר ובלבד שהדבר אינו פוגע ביעילות הרכש הממשלתי כפי שייבחן ויקבע על ידי החשב הכללי.

7. מידת הנתונים (הערות שהתקבלו בעבר מחברת BDO)

א. חישוב צריכת המים והחשמל

בעקבות הקושי בהשגת נתונים מיחידות הקצה, החליט **בשעתו** הצוות המשרדי להתמקד בארבעה דיורים בלבד, שצריכתם הוגדרה על ידי המשרד כצריכה משמעותית: המעון הרשמי של ראש הממשלה, המשרד הראשי ובדוח זה חושבה צריכת החשמל בדיורי המשרד הממוקמים בגן הטכנולוגי במלחה.

ב. מורכבות חישוב צריכת הדלק לרכבים

למשרד נתוני צריכת דלק בש"ח ולא בליטרים. הצריכה בליטרים חושבה על סמך מחיר חשכ"ל לסולר ולבנזין.

8. ריכוז ממצאים

1. בהתאם להחלטת הממשלה, ביצועי המשרדים בשנים 2009 - 2008 אמורים לשמש מדד לקביעת נתוני הבסיס שהמשרד נדרש לחסוך ביחס אליהם ולקביעת רמת הצריכה היחסית של המשרד לעומת הממוצע בכלל משרדי הממשלה.

החלטת הממשלה המעודכנת מסייגת את המדד לנתוני הבסיס וקובעת כי לענין צריכת דלק לרכב, קביעת נתוני הבסיס ורמת הצריכה תיעשה תוך שימוש בנתוני צריכת הדלק לרכב של המשרדים בשנת 2012.

2. כנקבע בהחלטת הממשלה המעודכנת, על המשרד לרכוש נייר ממוחזר בשיעור של 50% מסך כלל צריכת הנייר במשרד.

נמסר לנו, כי החל משנת 2012 עבר המשרד לשימוש בנייר ממוחזר, למעט בארכיב המשרד. זאת לאור העובדה, כי הנייר הממוחזר מוציא שבבים אל תוך המכונות ובשל גישות המכונות ומהירות עבודתן המכונות ניזוקות עד כדי הפסקת עבודתן.

יוער, כי הנושא נבדק מול משרדי ממשלה נוספים שנתקלו בבעיה דומה.

3. התמקדנו בדוח זה בבדיקת עמידת המשרד ביעדי ההתייעלות לשם הובלת התהליך ליישום החלטת הממשלה, כדלקמן -

א. צריכת מים

להלן פירוט נתוני צריכת המים לשנת 2015 בהשוואה לשנים קודמות:

צריכת המים	2012 שנת הבסיס	2014	2015	שינוי (באחוזים)
סה"כ הוצאה (בש"ח)	219,509	185,150	145,052.95	-21.6%

מנתוני שנת 2015 עולה כי המשרד עמד ביעד ההפחתה שנקבע לו וחלה ירידה של 21.6% בהוצאה על מים.

יוער כי אנו סבורים שיש לראות בנתוני שנת 2012 את נתוני הבסיס לחישוב עמידה ביעדי ההפחתה בנושא צריכת המים במשרד וזאת בשל העובדה שמוני המים הישנים לא שיקפו נאמנה את הצריכה.
נציין כי בשנת 2012 הוחלפו מוני המים במונים חדשים.

צעדים שהמשרד נקט בהם לשם חיסכון במים בשנת 2015:

- רכישת צמחייה חסכונית במים. בנוסף בוצעה בדיקה של צנרת ההשקיה ואימות כי הצנרת מחוברת לשעונים אוטומטיים המקוונים ע"פ הצרכים של הצמחייה המוצבת במשרד.
- שטיפת מכונות בתחומי המשרד – סמנכ"ל בכיר למינהל ומשאבי אנוש פרסם חוזרים לעובדים בהם הובהר כי שטיפת מכונות תתבצע אך ורק במכונים המורשים

לסיכום, הנתונים מלמדים כי המשרד עמד ביעד ההפחתה שנקבע לו וחלה ירידה של למעלה מ- 20 אחוזים בצריכת המים בשנת 2014.

ב. צריכת חשמל

להלן פירוט נתוני צריכת החשמל לשנת 2015 בהשוואה לשנים קודמות -

צריכת החשמל	ממוצע שנת הבסיס	2012	2014	2015	שינוי (באחוזי) (ם)
סה"כ כמות בקוט"ש	7,163,900	6,391,480	5,792,562	3,771,364	-34.8%
סה"כ הוצאה בש"ח	3,313,874	2,997,800	2,716,712	1,769,596	-34.8%

מנתוני הטבלה עולה כי מגמת הירידה שנצפתה בשנה הקודמת נמשכת ובשנת 2015 חלה ירידה של 34.8% בצריכת החשמל.

צעדים שהמשרד נקט בהם לשם חיסכון בחשמל בשנת 2015:

- נרכשו 500 נורות לד חסכוניות אשר הותקנו במסדרונות המשרד הראשי.

לסיכום, הנתונים מלמדים כי המשרד עמד ביעד ההפחתה שנקבע לו וחלה ירידה של 34.8% בצריכת החשמל בשנת 2015.

ג. צריכת נייר שאינו ממוחזר

להלן פירוט נתוני צריכת הנייר שאינו ממוחזר לשנת 2015 בהשוואה לשנים קודמות -

צריכת הנייר	ממוצע שנות הבסיס	2014	2015	שינוי (באחוזים)
סה"כ צריכה	6,250,000	1,680,000	1,320,000	-21.4%
סה"כ הוצאה בש"ח	194,000	41,856	32,984	-26.8%

מנתוני הטבלה עולה כי צריכת נייר שאינו ממוחזר בשנת 2015 פחתה ביותר מעשרים וחמישה אחוזים והמשרד עמד ביעד ההפחתה שהוצב עבורו. יצוין כי נייר שאינו ממוחזר משמש לתפעול ארכיב המשרד, היות והנייר הממוחזר מוציא שבבים אל תוך המכונות ובשל רגישות המכונות ומהירות עבודתן המכונות ניזוקות ויוצאות מכלל שימוש.

החלטת הממשלה התייחסה גם לשילוב תחליף סביבתי וקבעה כי על המשרד לרכוש נייר ממוחזר. על פי ההחלטה: "שיעור צריכת נייר ממוחזר או אקולוגי יהיה 50% או יותר מכלל הנייר שצורך המשרד, ובלבד שלפחות 25% מהנייר הנצרך יהיו נייר ממוחזר ובלבד שהדבר אינו פוגע ביעילות הרכש הממשלתי כפי שייבחן ויקבע על ידי החשב הכללי".

נמסר לנו כי החל משנת 2012 המשרד עבר לשימוש בנייר ממוחזר ובשנת 2015 רכש המשרד נייר ממוחזר בעלות של 46,032 ₪.

לסיכום, הנתונים מלמדים כי המשרד עמד ביעד ההפחתה שנקבע לו וחלה ירידה בצריכת הנייר שאינו ממוחזר ביותר מעשרים אחוזים בשנת 2015. בנוסף, עמד המשרד ביעד לשילוב תחליף סביבתי ורכש נייר ממוחזר כמתחייב מהחלטת הממשלה.

ד. כוסות חד פעמיות מחומרים מתכלים ושאינם מתכלים

כנקבע בהחלטת הממשלה, על המשרד לרכוש כוסות חד פעמיות העשויות מחומרים מתכלים בשיעור של כ- 25% מכלל הכוסות החד פעמיות הנרכשות במשרד.

בשנת 2015 רכש המשרד 352,000 כוסות חד פעמיות. מתוך - 242,000 כוסות מחומרים רגילים ו- 110,000 כוסות מחומרים מתכלים. יוצא אפוא שהמשרד רכש כוסות חד פעמיות מחומרים מתכלים בשיעור של 30% מכלל הכוסות החד פעמיות.

לסיכום המשרד עמד ביעד שילוב תחליף סביבתי כפי שקבעה עבורו החלטת הממשלה

ה. בקבוקים ופחיות שתיה

התקבלו נתונים אודות צריכת פחיות ובקבוקי שתייה. שנת 2014 תחשב לשנת הבסיס בכל הקשור לחישוב עמידת המשרד ביעדי ההפחתה שנקבעו עבורו. אנו סבורים כי בשל העובדה שנתוני פחיות ובקבוקים היו חלקיים בשנת 2014, יש לראות בשנת 2015 את שנת הבסיס לקביעת יעדים בתחום. מהנתונים המופיעים בטבלה עולה כי חלה עלייה בצריכת הבקבוקים וירידה בצריכת הפחיות.

שינוי באחוזים	2015	2014	
+39%	61,545	44,169	מספר בקבוקים
-12.2%	8924	10,174	מספר פחיות
+39%	279,415	200,652	הוצאה בש"ח - בקבוקים
-12.3%	45,069	51,441	הוצאה בש"ח - פחיות

ד. צריכת דלק - בנזין וסולר

להלן פירוט נתוני צריכת דלק (בנזין וסולר) לרכבים ממשלתיים לשנת 2015 בהשוואה לשנים קודמות -

שינוי (באחוזים)	2015	2014	2012	
-13.6%	158	165	191	
אין נתונים	אין נתונים	605,455.14	807,518.69	צריכת דלק בליטרים
אין נתונים	אין נתונים	68,291.19	127,911.95	צריכת סולר בליטרים
-37.6%	221,313.28	354,827.28	802,763.9	סה"כ הוצאה - סולר בש"ח
-17.8%	2,876,780.17	3,501,082.6	4,936,321.25	סה"כ הוצאה - דלק בש"ח
-19.6%	3,098,093.45	3,855,909.88	5,739,084.9	סה"כ הוצאה - דלק וסולר בש"ח

מהטבלה עולה כי המשרד עמד ביעדי ההפחתה כפי שנקבעו בהחלטת הממשלה המעודכנת, וההוצאה הכללית על דלק וסולר בשנת 2015 פחתה בקרוב לעשרים אחוזים.

יצוין כי נתוני המשרד לצריכת דלק (בנזין וסולר) מדווחים ונמסרים לביקורת בש"ח בלבד ולא בליטרים. לאור האמור, צריכת הדלק בליטרים חושבה על סמך מחיר חשכ"ל לסולר ובנזין ע"פ מחירון דלקים עדכני – חשכ"ל.

לסיכום, מהנתונים עולה כי המשרד עמד ביעד ההפחתה שנקבעה לו וחלה ירידה של כעשרים אחוזים בהוצאה על דלק בשנת 2015.

ז. חומרים ופסולת

הממשלה קבעה בהחלטתה כי יש לנקוט בפעולות בתחום החיסכון בחומרים ופסולת.

נמסר לנו כי במשרד נבחנו בעבר מספר הצעות לחיסכון בחומרים וצמצום הפסולת אשר חלקן כבר מיושמות, להלן ההצעות שנבחנו ויושמו בשנת 2015:

1. הוקמה מכלאה לטובת מחזור הבקבוקים והפחיות במשרד הראשי. כמו כן, נעשה ניסיון לקבלת פחי מיחזור נוספים מהמשרד להגנת הסביבה. בקשת המשרד נענתה בשלילה והצוות המשרדי עורך מיפוי של הצרכים ויבצע רכישות בהתאם.

2. גריסה – כחלק מתהליך ההתייעלות נרכשו פחי מחזור במשרד הראשי. חברי הצוות המשרדי ערכו סיור במשרד ובחנו את המקומות המיטבים לפיהם הוצבו פחי המחזור כמו כן פורסמו חוזרים בנושא לעובדי המשרד. ובוצעה התקשרות עם חברה המגיעה אחת לשבועיים לאיסוף נייר המיועד לגריסה.

ח. פעולות מחלקת הדרכה

מבדיקתנו עולה כי בשנת 2015 התקיימו פעולות הדרכה בנושא כמתחייב מהחלטת הממשלה.

פעולות אלה נערכו במסגרת פעילות הדרכה לעובדים ולא כפעילות נפרדת:

במסגרת הסיור הלימודי המשרדי ביקרו 350 עובדים בקיבוץ לוטן האקולוגי, התרשמו מאנשי הקיבוץ וקיבלו הדרכה בנושא התנהלות אורח החיים האקולוגי. כמו כן, במסגרת סל ימי גיבוש המוצעים ליחידות המשרד שולבה פעילות אקולוגית ביום גיבוש המכונה "מכרכרות אל הים".

ט. רכש משרדי ירוק

החלטת הממשלה המעודכנת קבעה כי על כל משרד ממשלתי לוודא כי שיעור ההוצאה השנתי המוצא באמצעות מכרזים ירוקים⁴ (מתוך כלל הוצאותיו השנתיות על רכש משרדי) יהיה כמפורט להלן -

א. בשנת 2013 - 5%

ב. עד לסוף שנת 2016 - 12%

ג. עד לסוף שנת 2020 - 20%

לביקורת נמסר כי נעשו רכישות של נורות לד חסכוניות. כמו כן נבחנה האפשרות לדרוש מחברת הניקיון להשתמש במוצרי ניקיון ידידותיים לסביבה, אך הואיל ונושא זה לא הוכנס כסעיף בדרישות המכרז לא ניתן ליישום בשלב זה.

לסיכום, מבדיקת הביקורת עולה שלא ניתן לדעת האם עמד המשרד ביעד, למעט רכש ירוק של כוסות חד פעמיות מחומרים מתכלים, נייר ממוחזר ונורות לד חסכוניות בחשמל.

⁴ מכרז ירוק- ע"פ הגדרת החשב הכללי הוא מכרז המתבסס על דפי מוצר ייעודיים הלוקחים בחשבון גם היבטי ייצור מקומי, בעל היבטים סביבתיים משופרים אשר יוכנו במשרד להגנת הסביבה.

9. המלצות

1. אנו מציינים לחיוב את השיפור הניכר בפעילות הצוות המשרדי הירוק בצעדים הרבים שנקט וביוזמות הברוכות שהביאו לחיסכון ולהתייעלות.
2. אנו מציינים כי כתב המינוי נחתם ביומה האחרון של שנת 2015 ביום 31.12.2015 יוצא אפוא שהצוות המשרדי הירוק התכנס לאורך השנה ופעל ללא כתב מינוי תקף. על הנהלת המשרד להקפיד על כך שכתב המינוי ייחתם כסדרו.
3. אנו סבורים כי על הנהלת המשרד לדאוג להרחבת פעולות הדרכה בנושא ממשלה ירוקה. בשל חשיבות הטמעת מודעות הנושא בקרב עובדי המשרד ממליצה הביקורת לפעול להעלאת מודעות העובדים באמצעות מחלקת ההדרכה במשרד בהתאם להמלצות שעלו בדיוני הצוות המשרדי הירוק. שיתוף פעולה מצד העובדים ליוזמות ולפעולות הצוות המשרדי יסייעו למשרד לעמוד באופן מיטבי ביעדי ההתייעלות.
4. היות ובשנת 2014 נמסרו לנו לראשונה נתונים אודות צריכה של פחיות ובקבוקים ממליצה הביקורת לצוות המשרדי לקבוע יעד להפחתה בתחום צריכת הפחיות. על הצוות המשרדי להביא בחשבון את ריבוי המבקרים כגורם משפיע בנושא זה.
5. למשרד נתוני צריכת דלקים - בעלות כספית בלבד. וכמויות הליטרים שנצרכו חושבו על בסיס אומדן באמצעות מחירון דלקים של החשכ"ל. אנו ממליצים לבדוק אפשרות ולפעול לשם קבלת הנתונים אודות כמות הליטרים מחברת הדלקים ולא להסתפק בחשבוניות הנוקבות בסכום בלבד. צעד זה יאפשר למשרד בקרה טובה יותר וישמש גם לבדיקות עתידיות.
6. אנו ממליצים לצוות המשרדי לערוך חשיבה בנושא מכרזי רכש ולסווגם כמכילים /אינם מכילים שיקולי קיימות סיווג כלל מכרזי הרכש במשרד יגביר את המודעות לנושא הקיימות ויסייע בעמידה ביעדים שהציבה החלטת הממשלה.

10. סיכום

בדיקת הביקורת את יישום החלטת הממשלה שנושאה "ייעול תפעול משרדי הממשלה - ממשלה ירוקה" מעלה כי המשרד עמד ביעדים שנקבעו עבורו כפי שיפורט להלן:

המשרד עמד ביעד ההפחתה בצריכת החשמל - בשנת 2015 חלה ירידה של למעלה משלושים אחוזים בצריכת החשמל לעומת ממוצע שנות הבסיס.

המשרד עמד ביעד ההפחתה בצריכת הנייר שאינו ממוחזר - בשנת 2015 חלה ירידה של יותר מ - 20% בצריכת הנייר לעומת ממוצע שנות הבסיס. בנוסף, המשרד עמד ביעד שהגדירה ההחלטה ורכש נייר ממוחזר כחלק מהליך שילוב תחליף סביבתי.

המשרד עמד ביעד ההפחתה בצריכת הדלק והסולר - בשנת 2015 חלה ירידה של כעשרים אחוזים בהוצאה על דלקים לתחבורה. בהוצאה על צריכת בנזין נרשמה ירידה של 17% ובהוצאה על סולר נרשמה ירידה של 37%.

המשרד עמד ביעד ההפחתה בצריכת המים - בשנת 2015 חלה ירידה של יותר מ -20% בצריכת המים לעומת שנת 2012.

באשר לצריכת משאבים נוספים הנמדדים כמתחייב מהחלטת הממשלה, לביקורת נמסר כי בשנת 2015 רכש המשרד 242,000 כוסות חד פעמיות מחומרים רגילים ו- 110,000 כוסות חד פעמיות מחומרים מתכלים - אקולוגיים. המשרד עמד ביעד שילוב תחליף סביבתי שהציבה עבורו החלטת הממשלה

נתונים בדבר צריכת בקבוקים ופחיות שתיה נמסרו לנו לראשונה בשנת 2014 ולכן שנת 2014 תחשב לשנת הבסיס לבחינת עמידת המשרד ביעדי החלטת הממשלה בתחום.

בנוסף, בשנת 2015 נערכו פעולות הדרכה להעלאת מודעות העובדים כמתחייב מהחלטת הממשלה. פעולות אלה נערכו במסגרת פעילות הדרכה לעובדים ולא כפעילות נפרדת:

במסגרת הסיוור הלימודי ביקרו 350 עובדים בקיבוץ לוטן האקולוגי, התרשמו מאנשי הקיבוץ וקיבלו הדרכה בנושא התנהלות אורח החיים האקולוגי. כמו כן במסגרת סל ימי גיבוש המוצעים ליחידות המשרד שולבה פעילות אקולוגית ביום גיבוש המכונה "מכרכרות אל הים".

החלטת הממשלה המעודכנת קבעה כי על כל משרד ממשלתי לוודא, כי שיעור ההוצאה השנתי המוצא באמצעות מכרזים ירוקים מתוך כלל הוצאותיו השנתיות על רכש משרדי יעמוד בשנת 2013 על 5% ועד לסוף שנת 2016 על 12%. אנו סבורים שלא ניתן לדעת האם עמד המשרד ביעד, למעט רכש ירוק של כוסות חד פעמיות מחומרים מתכלים, נייר ממוחזר ונורות לד חסכוניות בחשמל.

אנו מציינים לחיוב את השיפור הניכר בפעילות הצוות המשרדי הירוק בצעדים שנקטו וביזמות הברוכות שהביאו לחיסכון ולהתייעלות.

על המשרד להמשיך ולפעול ליישום ההמלצות על מנת לעמוד על הסיבות אשר הובילו לתוצאות אלו, כמו גם לבחון ולהעמיק בהן ובכך לעמוד באופן מיטבי ביעדי התייעלות שנקבעו בהחלטת הממשלה.